

Митът за снежният човек Йети бързо се топи

Васил Големански

От дълбока древност, та до днес, в представите на много народи съществуват различни митични същества, някои от които са обожествявани, други са всявали страх и преклонение, трети са използвани от шамани и магьосници за утвърждаване на силата и могъществото им. Широко известни са сатирите, кентаврите, пегасите, ехидните, циклопите при гърците и римляните, драконите при народите от Далечния изток, кракените при северните народи и много други.

Митове и митични същества са създавани и късно след античността, а някои от тях продължават да занимават част от човечеството и до днес. От най-новите, загадъчни и митични същества на нашата планета,

която разбуниха духовете през изминалия XX век и до днес, са безспорно легендарната Неси от Шотландия и снежният човек Йети от Хималаите.

Първият човек, който твърди, че е видял Неси и е бил нападен от него (или нея?) е един английски монах, живял през VI в. от н. ера. Неговият разказ е останал почти забравен повече от 12 века и едва през 1933 г. едно сенза-

ционно съобщение в английската преса отново възбужда духовете и интереса към Неси. Вестник „Дейли Мейл“ описва Неси като огромно чудовище, подобно на динозавър или плезиозавър, с дългия и малка глава,

която за кратко се подава над водите на езерото Лох Нес и бързо се скрива в дълбините му. Даже през 1934 г. английският фотограф Робърт Уилсън публикува в същия вестник и една не много ясна фотография на Неси, която бързо обикаля света като сензация. От тогава до днес разказите на „очевидци“ се множат и даже са направени няколко неуспешни „научни експедиции“ за откриване на

Неси в езерото. Въпреки тях митът за съществуването му си остава и продължава да вълнува умовете на много хора.

Митът за Снежния човек – Йети, обаче е много по-разпространен и вълнуващ от легендите за Неси. Не е известно откога съществуват множеството разкази и легенди сред местното тибетско население за деянията на снежен човек в Хималаите, който бил наричан на местен език Йети още преди проникването на европейци и американци при опитите за покоряването на най-високия връх на Земята – Еверест. На местен език името на Йети идва от две срички – първата *У* (или *Я* според някои автори) означава *скалисто място*, а втората част на името – *ЕТИ* означава *мечка*. За това, че Йети като митично същество е бил известен и почитан отгавна от местните жители говори фактът, че и днес в много тибетски манастири и светилища, в специални хранилища, се палят части от косите, костни остатъци, зъби или следи на Йети, събирани неизвестно от кого и през кои години. В различните тибетски племена Йети има и групи местни имена като например „Енжей“, „Рикиас“ (което означава „демон“), „Метчхангми“ (което означава „ужасен снежен човек“) и др.

Едно от първите съобщения от европейци за съществуването на митичния Йети е на английския офицер Л. Уедъл, който твърди, че по време на негово пребиваване в горите на Хималаите през 1899 г. е наблюдавал странни гигантски следи, подобни на стъпките на човек. Много по-достоверни доказателства и сведения за Йети съобщава през 1921 г. английският полковник Чарлз Хуърд-Бъри, който е бил и алпинист и е организиран една от първите в света специални експедиции към Еверест. Той пише, че на 22.IX.1921 г., някъде около

Йети

4 ч. сутринта, видял недалече от лагера някакво голямо космато същество, наподобяващо огромен изправен човек, да преминава по близкия склон в района на *Lhapt-la-Pass*. През нощта имало луна и ясно се виждало приведеното човекоподобно същество, което се движело през района. На сутринта той намерил на мястото множество следи и на групи животни, вероятно зайци и лисици, но между тях ясно се виждали огромните стъпки на големия снежен човек. Интересът към хималайския снежен човек нараства особено след 1951 г., когато известният алпинист Ерик Шиптън направил и публикувал и няколко снимки на гигантски стъпки, много подобни на човешки стъпки. Поради тези огромни стъпки, наблюдавани и заснемани по-късно и от групи алпинисти, Йети на английски език е известен и като „*Bigfoot*“, което на български би означавало „*Голямokraцията*“.

Снимка на странен отпечатък от крак, заснет от Ерик Шиптън по време на експедиция на Едмунт Хилари към Еверест през 1951 г.

След разказа на английския алпинист се появяват нови разкази и по-съвременни „свидетелства“ за съществуването на Йети, и то не само в района, където сочи полковник Чарлз Хауърд-Бъри, но и на много други места, някои от които доста далече разположени от Хималаите, например в Аляска и Северна Америка. Появили се даже и „научнопопулярни филми“, доказващи съществуването му. През 1967 г. двама американци – Роджър Патерсон и Боб Гимлин, заснели и разпространили в Калифорния филм, на който се виждала женска Йети, също толкова голяма и окосмена като митичния снежен човек от Хималаите. Филмът бързо получил популярност и бил сочен като сигурно доказателство за съществуването на Йети. Само няколко години по-късно, родственик на единия от създателите му разкрил, че всичко е фалшификат и в ролята на женската Йети е използван човек, облечен в специално

ушит огромен костюм от маймунски кожи.

Независимо от съмненията на много учени към съществуването на Йети, митът за него ставал все по-популярен. В Русия даже организирали през 1987 г. специално дружество на криптозоолозите – „Российское объединение криптозоологов“, чиято основна цел е търсене и изучаване не само на станалия вече легендарен снежен човек Йети, но и на други подобни митични живи същества в Русия и света. Някои уфолози нямали съмнения в съществуването на Йети, но смятали, че той е дошъл на Земята от друга планета. Много алпинисти и пътешественици в района на Хималаите и Тибет твърждали, че нощем чували остри писъци от неизвестни същества, а през деня откривали в снега гигантски стъпки, подобно на човешките и даже виждали на слабата нощна светлина едри маймуноподобни изправени същества да се отдалечават по склоновете на планината. Специално в Тибет вярата на местните хора в съществуването на митичния Йети била толкова разпространена и силна, че още през 50-те години на миналия век правителството официално издало забрана за убиването му и търговия с части и предмети на снежния човек. А през 1961 г. правителството на Непал обещало 10 000 долара на този, който открие леговище на Йети в страната. Появили се съобщения за наблюдения на Йети или на близки до него „снежни човеци“ и в Алтайския край (Русия), в Северна Америка, някои азиатски страни и на много други места.

След толкова много разкази и „свидетелства“ на очевидци е направено и следното приблизително описание на Йети: ръстът му е доста едър и е между 2.5 и 4.5 метра, движи се изправен на двата си крака, но е леко приведен на-

пред. Лицето му е тъмно или черно, с доста издадени напред челюсти. Ръцете са много дълги и почти достигат до коленете. Целият, включително главата и лицето, е покрит с дълга и гъста сива или черна козина, подобна на вълна. Фигурата и движенията му наподобяват много тези на огромна горила. Някои „очевидци“ с по-богато въображение даже описват женските Йети с огромни гърди (млечни жлези), които премятали през рамо, когато бягали, за да се скрият! Пак според „очевидци“ Йети може да бяга много бързо и да развива скорост до 80 км/час! Притежава изключителна сила, но не е агресивен и не напада човека. Бил всеяден, но предпочитал плодове. А най-запалените привърженици на Йети твърдят, че той можел и да плува добре, но къде е развил тези си способ-

Рисунка на Йети от Филип Семерия

Пощенски плик и марки от Киргизия с рисунки на Йети

ности във високите залегени Хималаи не обясняват! Предполага се, че Йети живее на малки групи в гористи и скалисти райони, възможно е да се укрива и в пещери, както и да си строи гнезда върху големи дървета в планината.

Интересът към Йети не стихва и през последните години, но информацията, които се появяват периодично в научния печат, не са в полза на неговото съществуване и утвърждаване като отделен вид наш предшественик. Сериозни научни изследвания, извършени с нови и съвременни научни методи показват, че повечето от случаите на негови фотоснимки и филми, отпечатъци от следи, остатъци от коса, козина или от нещо друго са или умело направени фалшификации или се отнасят за грузи познати вече животни на нашата планета. А след 2010 г. в някои авторитетни научни списания бяха публикувани и неоспорими доказателства, че Йети наистина е един мит, плод на човешкото въображение. Ето някои от тях:

Запазеният череп и ръката, за които се твърди, че са на Йети, се излагат на показ в манастир близо до Еверест

Едно от първите сериозни научни изследвания за Йети е публикувано през 2014 г. от екип учени от Университета в Оксфорд под ръководството на проф. Брайън Сайкс (Bryan Sykes), в който участвали и учени от Германия, САЩ, Франция и Швейцария. Те успели да съберат и анализират над 50 проби от космената покривка на Йети, част от които били събирани и пазени над 50 години в различни музеи и колекции не само от района на Хималаите, но и от страни като Индия, Русия и гр. Още при първоначалните прегледи на космените образци се оказало, че някои от тях въобще нямат животински произход, а са растителни или изкуствени влакна. Само 37 от изследваните образци и артефакти имали животински произход и били подложени на подробни генетични анализи чрез използване на митохондриална РНК, която е широко използвана и приложима за разпознаване на различни биологични видове. Резултатите се оказали изненадващи: всички анализирани космени образци били от много различни

животински видове – коне, крави, съвременни местни хора, елени, полярни и хималайски мечки и гр., но нито една проба не показала сходство с човекоподобни маймуни! Тези и грузи интересни факти и резултати били публикувани в авторитетното списание *Proceedings of the Royal Society*, но това не спряло потока от съобщения и информации в много обществени медии за намиране на нови „свидетелства“ и „доказателства“ за

съществуването на Йети.

Както посочихме, в някои тибетски манастири и досега се пазят остатъци от коса и даже цели скалпове на Йети като най-достовърни доказателства за неговото съществуване. Изследванията и на тях, направени от грузи учени със съвременни молекулярно-биологични методи показват, че и в тези манастири всъщност се пазят коси и кости

на различни видове домашни и диви животни като кози, крави, елени, мечки и съвременни хора, но не и на легендарния човекообразен примат. При по-късни подобни анализи на „коси от Йети“ от будистки манастир в Бутан също се оказало, че откритата ДНК в изследваните образци принадлежали на... кафяви мечки, каквито се срещат в някои райони на Хималаите. За да провери тези факти екип от учени от университета в Бъфало (САЩ), ръководен от проф. Шарлот Линдквист (Charlotte Lindqvist), подложили през 2017 г. нови 9 биологични остатъци – зъби, коси, остатъци от кожа, вкл. и изпражнения на Йети, събирани и пазени като доказателства за съществуването на легендарния снежен човек в различни манастири, музеи и колекции от района на Хималаите. И в резултат на това изследване се оказало, че 8 от образците са от 3 вида мечки: хималайска, кафява тяншанска и кафява тибетска мечка, а деветата проба била от... куче. Резултатите от изследванията на екипа на проф. Лундквист са публикувани в края на 2017 година в същото научно списание. Те намериха

Джош Гейтс в средата от експедицията му в Непал

по-голям отзвук в много световни обществени медии – вестници, телевизии и др., включително и в България чрез БТА, но едва ли са разколебали толкова многобройните любители на митични същества и на Йети специално?

Тогава възниква въпросът защо след тези и грузи подобни научни изследвания и доказателства от началото на 21 век митът за съществуването на Йети все още се приема от много хора, защо неговото търсене продължава в много медии и общности от рода на световното „Дружество на криптозоолозите“, защо все още се поддържат надежди за неговото откриване? Опит за отговор на този въпрос предлага руският биолог и журналист Кирил Стасевич на страниците на известното руско научнопопулярно списание „Наука и Жизнь“. В броя от декември, 2017 г. той пише: „Нашата психология е нещо сложно и вярата в съществуването на това митическо същество е способна да повлияе много силно на възприятията на човека. На нас наистина може да ни се струва, че сме видяли нещо подобно и след това да твърдим, че наистина сме го видяли...“.